

MAA-AMET

Harry Liiv
Keskkonnaministeerium
irja.truumaa@envir.ee

Teie 24.04.2018 nr 17-6/17/6543-12

Meie 07.05.2018 nr 8-3/18/7312-2

Sampsoni jõe ruumikuju täpsustamine

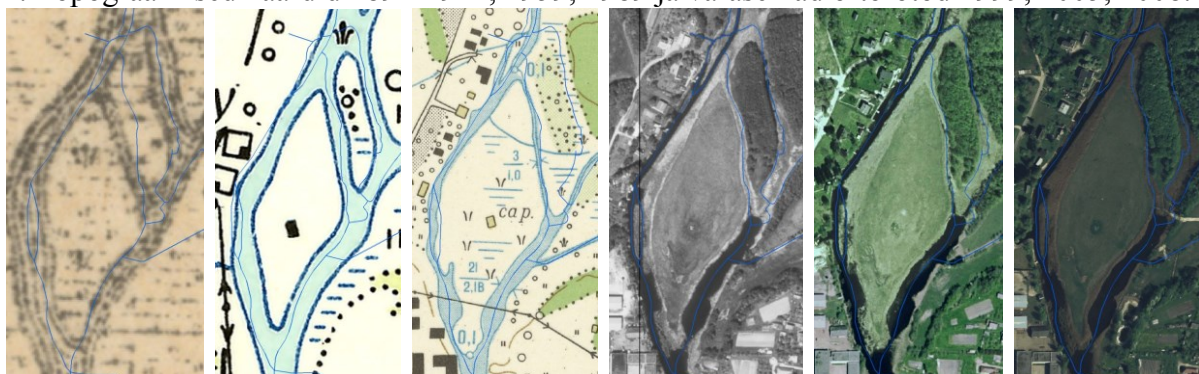
Austatud Harry Liiv

Pöördusite Maa-ameti poole mitmete küsimustega Saaremaa vallas Nasva alevikus Luha kinnistul (katastriüksus 34804:001:0095) asuva Sampsoni jõe (keskkonnaregistri kood VEE1165301) kohta. Samuti ootate seisukohta Keskkonnaagentuurile 13.12.2017 saadetud kirjas nr 17-6/17/6543-8 esitatud küsimustele nr 1–3, 5–6.

Nasva aleviku Luha kinnistu kohta on koostatud mitmeid detailplaneeringu eelnõusid. Viimase, Luha kinnistu, detailplaneeringu eelnõu 30.03.2017 seletuskirja kohaselt moodustavad Nasva jõe Sampsoni haru (keskkonnaregistri koodiga VEE1165301) kinnistu lõunaosas asuv ~200 m pikkune kuni 0,5 m sügavusega ja ~1m paksuse settekihiga avaveeline lõunapoolne osa, mille ääred on pilliroostunud nagu jõelgi ning põhjapoolne ~200 meetri pikkune ja 7-8 meetri laiune roostikuga tugevalt kinni kasvanud alaliselt märg ala. Maaomanik on teinud Keskkonnaregistrile ettepaneku lühendada Sampsoni jõge, defineerida selle jõe ülemjooks eraldiseisva veekogu – kraavi või kanalina – ja muuta Sampsoni jõe lähte asukohta keskkonnaregistri veekogude nimistus.

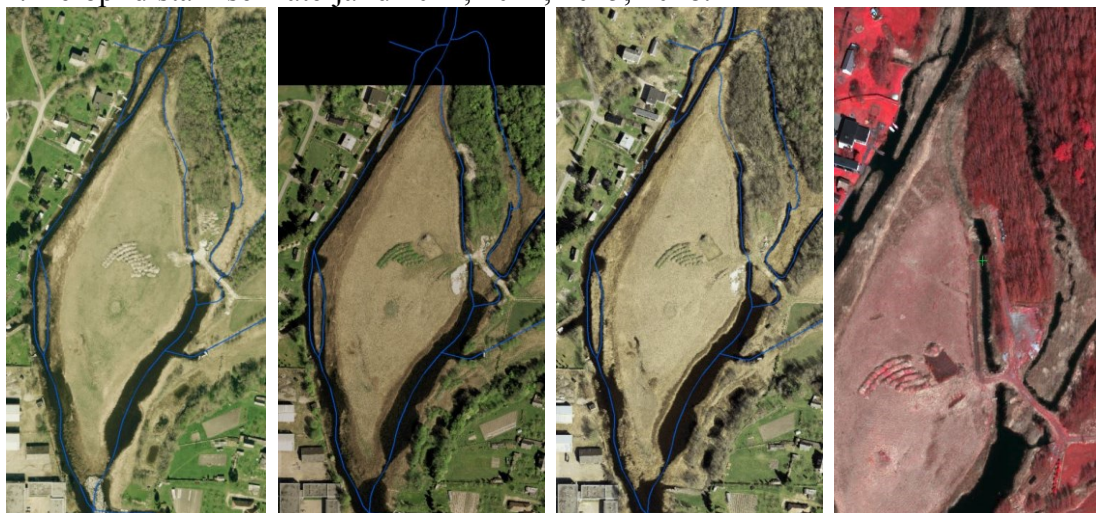
Eelmisel aastal plaaniti koos kõigi osapooltega 13.12.2017 Keskkonnaagentuurile saadetud pöördumisega seotud asjaolude selgitamiseks teostada paikvaatlus peale lume sulamist. Hiljem paikvaatlusest loobuti, kuna selleks ajaks oli kohapeal käinud Keskkonnaameti esindaja ja Sampsoni jõega seotud asjaolude kindlakstegemiseks oli olemas hulgaliselt materjale, sealhulgas ka 2017. aasta aeropildistamise ja laserskaneerimise andmed ning 2018. aasta esmased aeropildistamise andmeid. Tuginedes seire - ja topograafilistele andmetele analüüsiti Sampsoni jõe ruumikuju muutusi Maa-ametis vastavalt Eesti topograafia andmekogu (edaspidi ETAK) andmete hõivamise nõuetele ja vaadeldi muid asjaolusid. Veekogude kaardistamist ETAK-is reguleerib keskkonnaministri 20.12.2013 määrus nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“ (edaspidi andmehõive määrus).

1. Topograafilised kaardid 1894-1922, 1959, 1989 ja varasemad ortofotod 1999, 2005, 2008.

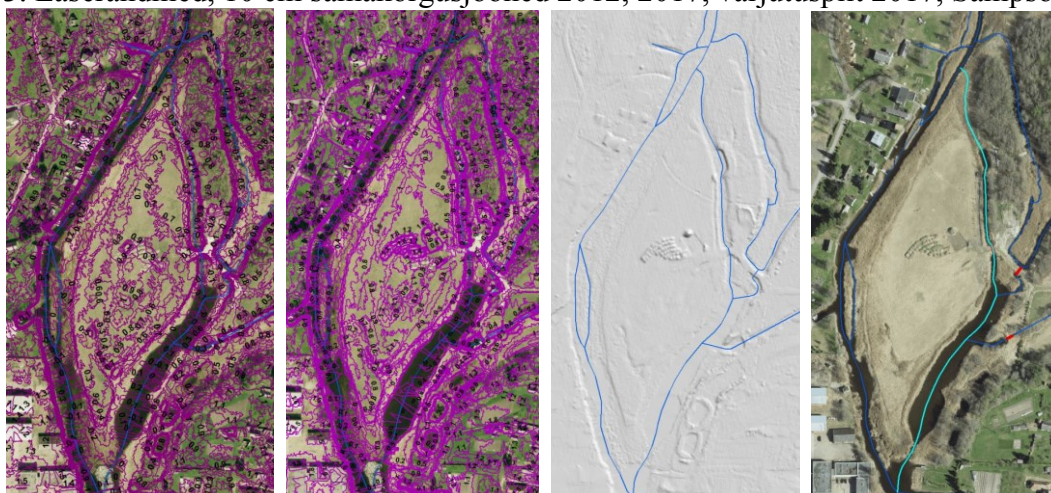

Nasva jõe harud on leitavad eelmise sajandi alguses ja keskpaigas koostatud kaartidelt (joonistel 1.1 - 1.2) Hilisema perioodi ortofotode ja 1989. aasta kaardi põhjal selgub, et kirdepoolsed soodid roostuvad ja soostuvad (joonistel 1.3 – 1.6). 2008. aastaks on tänase Sampsoni jõe juurde ehitatud tee ja rajatud tiike.

2. Aeropildistamise materjalid 2012, 2014, 2015, 2018.

3. Laserandmed, 10 cm samakõrgusjooned 2012, 2017, varjutuspilt 2017, Sampsoni jõe telg.

Aeropildid ja laserandmed on üldjuhul kogutud ajal, kui veetase on keskmisest madalam. Sampsoni jõe põhjapoolne säng, üle 200 meetri ulatuses on 2012. aastal aeropildistamise ja laserskaneerimise andmetel selgesti tunnetatav (joonised 2.1, 3.1). Jõeharudega ristuvat teed on edasi ehitatud ja tee alla on Sampsoni jõe ja idapoolsele harule paigutatud truubid. 2014. aastaks on Sampsoni jõe põhjapoolses osas tekkinud ligikaudu 130 meetri pikkune avaveeline osa (joonis 2.2). Kuni 80 pikkune põhjapoolne lõik on endiselt roostikuga kinni kasvanud

alaliselt märg ala, mille säng oli vahepealse aja aeropiltidel vähem tunnetatav (joonis 2.2 – 2.3). 2017. aasta laserskaneerimise andmetest selgub, et põhjapoolne soostunud soot on endiselt olemas, nagu ka 2012. aastal ning täituks avaveega keskmise ja keskmisest kõrgema veetaseme korral. 2018. aasta lähiinfrapuna aeropildil (joonis 2.4) on endiselt madala keskmise veetaseme tingimustes (väga madal merevee tase käesoleval aastal) selgesti eristuv kinnikasvanud alaliselt märg jõeharu. 2017. – 2018. aasta aeropildistamise ja laserskaneerimise andmetest on lisaks Sampsoni jõele selgesti tunnetatav ka Nasva - ja Sampsoni jõega ühenduses olev idapoolne jõeharu (joonised 2.4 ja 3.3).

4. Veetaseme muutused, CIR aerofoto 2018 ning ortofoto ja laserandmed 2017.

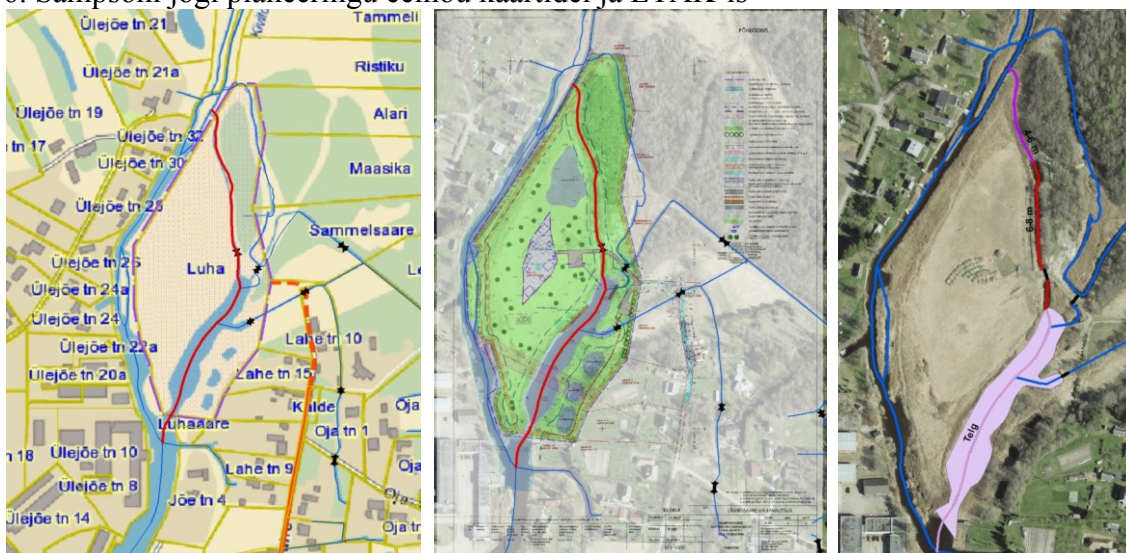
Madalat veetaset iseloomustab 2018. aasta lähiinfrapuna aerofoto (joonis 4.1), millel keskmisest madalalama veetaseme korral on avaveeline osa kujutatud mustas toonis. 2017. aasta laserandmete põhjal (joonis 4.2) selgub, et keskmise veetaseme juures on Nasva jõgi mõnevõrra laiem ja lisaks Nasva jõe põhisängile on ka kaks haru, sinistes toonides, sealhulgas Sampsoni jõgi, avaveelised. Keskmisest kõrgema veetaseme korral üleujutusala laieneb esmalt Sampsoni jõe ümbruses. Kõrgusel kuni 0.4 meetrit keskmisest veetasemest jõgede ja jõe harude voolusängid laienevad mõnevõrra, kuid alates veetasemest 0.4 meetrit üle keskmise, Nasva jõgi laieneb ja idasuunal tekkib täiendav, vooluveekogu kujuline, üleujutusala. Kuni 0.8 meetrit keskmisest kõrgema veetaseme juures tekkib üleujutusala valdavalt Sampsoni jõe lähiümbrusesse, kuid alates ligikaudu 1 meetrist –roosadesse toonides – laieneb üleujutusala vaadeldaval alal mõlemas suunas juba oluliselt. Üleujutuskaardid on kättesaadavad ka Maaameti XGIS kaardirakendustes, mille kasutamise juures tuleb arvestada asjaoluga, et andmed XGIS kaardirakendustes näitavad Nasva juures veetaseme kõrgusi uue kõrgussüsteemi nulltasemest, kus erinevus keskmisest veetasemest on üle +20 cm.

5. Sampsoni jõe oma osavalgla, 2017 aasta laserandmete põhjal.

Jõgede valgla arvutusi teostavad üldjuhul teised keskkonnanasutused, mistõttu ümbruskonna veekogudega kokkusobivas üldistusastmes Sampsoni jõe valglaarvutust ootaks ka Keskkonnagentuurilt, kes seni on leidnud valglat keskkonnaregistri veekogudele. ETAK tegeleb topograafiliste andmete kaardistamisel valglate küsimustega kaudselt, ainult niivõrd kui see on vajalik veekogude kaardistamiseks ja veekogude andmete kvaliteedi kontrollimiseks. Sampsoni jõgi saab alguse esimese järgu valglast, Nasva jõest ja suubub samasse jõkke. Nasva jõe valgla pindala „Eesti jõgede kataloogi“ 1980 andmetel on üle 300 km². ETAK-i veekogude ja kõrgusandmetest selgub, et tinglik eraldi Sampsoni jõe oma osavalgla pindala Nasva jõe alavalglas nr. 34 on hinnanguliselt ligikaudu 1 km² (joonisel 5, musta joonega), milles lisaks Nasva jõest tulevale veele liigub vesi keskmise veetaseme juures Sampsoni jõkke.

6. Sampsoni jõgi planeeringu eelnõu kaartidel ja ETAK-is

Esitatud planeeringu eelnõu joonistele (joonistel 6.1 ja 6.2) on lisatud ETAK-i veekogud ja Sampsoni jõe telg punase joonega, millel paikneb musta värvusega tähistatud teetruup. Planeeringu eelnõu dokumentatsiooni ning viimase perioodi aeropilte ja laserandmeid võrreldes selgub, et Sampsoni jõe keskosa puhastamist ja laiendamist 130 meetri ulatuses pole planeeringu eelnõus märgitud, kuigi see on toimunud ajavahemikul 2012 kuni 2014. Selle asemel on kirjeldus: “ ... põhjapoolne ~200 meetri pikkune ja 7-8 meetri laiune roostikuga tugevalt kinni kasvanud alaliselt märg ala ”

ETAK-is hallatakse üldist tähtsust omavaid topograafilisi andmeid ja ETAKi ülesanne on vooluveekogu ruumikuju väljaselgitamine. Andmehõive määruse § 21 lõike 3 punkti 2 kohaselt kantakse ETAK-isse vooluveekogu registrikood ja tüüp Keskkonnaregistri andmete alusel. Maaamet kontrollis ja uuendas Sampsoni jõe ruumikuju andmeid. Jõe põhitelg algab ja suubub Nasva jões ning Sampsoni jõel puuduvad sekundaarsed teljed. Osaliselt kinnikasvanud Sampsoni jõe põhjapoolne säng, ligikaudu 80 meetri ulatuses (joonisel 6.3 lilla joon) on kaardistatud laiusklassi 4-6 m kuuluva teljega. Avaveelises laiusklassi 6-8 m kuuluvas, ligikaudu 130 meetri ulatuses jõe keskosas (joonisel 6.3 punane joon) on jõgi suunatud üle 7 meetri pikkusesse teealusesse truupi, Jõe suublapoolene, üle 200 meetri pikkune, keskmiselt 20 meetri laiune avaveeline osa (joonisel 6.3 roosakates toonides) on kaardistatud telgjoone ja kaldajoonega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Artu Ellmann
peadirektori asetäitja

Teadmiseks: Keskkonnaagentuur, Keskkonnaamet, Keskkonnainspeksioon

Olev Veskimäe
6650717, olev.veskimae@maaamet.ee